

РОЗДІЛ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE ORGANIZATION OF LEASING OPERATIONS IN THE FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES OF THE ENTERPRISE

УДК 339.187.62:339.9

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.80-1>

Бестужева С.В.

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки і менеджменту, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Козуб В.О.

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки і менеджменту, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Добринь С.В.

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки і менеджменту, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Bestuzheva Svitlana

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Kozub Viktoria

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Dobryn Svitlana

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Постановка проблеми. Сьогодні українські лізингові компанії не в змозі забезпечити у повному обсязі сукупний попит на цей вид фінансових послуг, тому для України використання міжнародного лізингу як основного елементу оновлення обладнання та виробничих засобів є надзвичайно важливим. Міжнародний фінансовий лізинг надає підприємствам можливість модернізувати обладнання і завдяки цьому підвищити свою ефективність та конкурентоспроможність. Міжнародний лізинг також є ефективним варіантом реалізації продукції підприємств,

що виробляють промислове обладнання, яке може бути передано в лізинг не тільки на території даної країни, а й за кордоном. Отже, актуальність дослідження зумовлюється необхідністю використання міжнародного фінансового лізингу, як засобу оновлення основних виробничих засобів підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми лізингу висвітлені в працях вітчизняних науковців Внукової Н., Вишнякової І., Холодного Г., Бестужевої М.С., Луців Б., Ляхової О., Грищенко О., Яценко М.С., Максименко Ю.С. та інших. Серед

Сучасний розвиток міжнародного бізнесу формує нові умови для ефективного функціонування суб'єктів господарювання на міжнародних ринках. Насамперед, це стосується постійного та неухильного збільшення обсягів фінансування зовнішньоекономічних операцій, що, у свою чергу, вимагає пошуку оптимальних методів та джерел, серед яких значне місце посідає лізинг. В Україні актуальність розвитку лізингової обумовлюється необхідністю технічного переоснащення та оновлення основних засобів підприємств, рівень зносу яких становить приблизно 80%. Переважна більшість підприємств України неспроможна власними коштами здійснювати технічне оновлення виробництва. Відтак виникає об'єктивна необхідність розвитку лізингового бізнесу. У статті проаналізовано сучасні тенденції світового ринку лізингу та ринку України, виявлено проблеми та перспективи розвитку, розроблено рекомендації щодо удосконалення методичного забезпечення організації лізингових операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Історичний досвід розвитку лізингу в багатьох країнах підтверджує його важливу роль в оновленні виробництва, розширенні збуту продукції й активізації інвестиційної діяльності. Особливо привабливим лізинг може стати у зв'язку з введенням податкових та амортизаційних пільг. Лізингові послуги користуються значним попитом на світовому ринку, оскільки забезпечують певні переваги для всіх учасників угоди.
Ключові слова: лізинг, міжнародний лізинг, ринок лізингу, організація, зовнішньоекономічна діяльність, розвиток.

The modern development of international business creates new conditions for the effective functioning of business entities on international markets. First of all, this concerns the constant and steady increase in the volume of financing of foreign economic operations, which, in turn, requires the search for optimal methods and sources, among which leasing occupies a significant place. In Ukraine, the urgency of the development of leasing is determined by the need for technical re-equipment and renewal of the fixed assets of enterprises, the level of wear and tear of which is approximately 80%. The vast majority of Ukrainian enterprises are unable to carry out technical renewal of production with their own funds. Therefore, there is an objective need to develop the leasing business. The article analyzes the current trends of the global leasing market and the market of Ukraine, identifies problems and prospects for development, develops recommendations for improving the methodical support of the organization of leasing operations in the field of foreign economic activity. The historical experience of the development of leasing in many countries confirms its important role in the renewal of production, the expansion of product sales, and the activation of investment activities. Leasing can become especially attractive in connection with the introduction of tax and depreciation benefits. Leasing can become especially attractive in connection with the introduction of tax and depreciation benefits. Leasing operations are in great demand on the world market, as they provide certain advantages for all participants in the agreement. Today, Ukrainian leasing companies are unable to fully meet the aggregate demand for this type of financial services, therefore, for Ukraine, the use of international leasing as the main element of updating equipment and production facilities is extremely important. International financial leasing provides enterprises with the opportunity to modernize equipment and thereby increase their efficiency and competitiveness. Therefore, the relevance of the study is determined by the need to use international financial leasing as a means of updating the company's main production assets.

Key words: leasing, international leasing, leasing market, organization, foreign economic activity, development.

зарубіжних дослідників проблеми лізингу досліджували Мексон Р.Дж., Шпіттлер Х.-Й., Кларк Т., Брейлі Р., Ван Хорн Дж.К., Вахович Дж. та інші вчені.

Однак проблематика організації міжнародних лізингових операцій висвітлена на сьогодні не достатньо повно, що і обумовлює доцільність поглибленого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є удосконалення методичного забезпечення організації лізингових операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні зовнішньоекономічні відносини підприємств супроводжуються значними обсягами фінансування, що обумовлюється прагненням досягти стійких конкурентних переваг на цільових ринках, підвищити рівень технологічності виробництва. Це, у свою чергу, потребує консолідації зусиль із пошуку та вибору найбільш дієвих методів фінансування, серед яких особливе місце займає лізинг. У сфері міжнародного бізнесу більш доречно буде говорити про міжнародний лізинг.

На думку Губаревої І. та Бабенко В. значення міжнародного лізингу в кредитуванні зовнішньої торгівлі полягає в тому, що:

- міжнародні лізингові платежі впливають на стан платіжного балансу країни;
- орендні платежі, що виплачуються іноземними лізинговими компаніями, збільшують зовнішні витрати країни, а їхнє надходження позитивно впливає на платіжний баланс;
- придбання майна після закінчення лізингової угоди рівнозначне імпорту, у зв'язку з чим лізингові операції є об'єктом державного регулювання [5, с. 158].

Але для більш ґрунтовного дослідження особливостей організації лізингових операцій необхідно проаналізувати існуючі підходи до визначення сутності лізингу.

Так, згідно із чинним законодавством України, під лізингом розуміють господарську діяльність, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування іншій стороні (лізингоодержувачу) майна, що належить лізингодавцю, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів.

У Законі України «Про фінансовий лізинг» передбачається, що лізингодавець може придбати майно у власність за дорученням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна. Таким чином, Закон визначає три суб'єкти лізингової операції:

- лізингодавець – суб'єкт підприємницької діяльності, зокрема й банківська або небанківська фінансова установа, що передає в користування об'єкти лізингу за договором лізингу;

- лізингоодержувач – суб'єкт підприємницької діяльності, який одержує в користування об'єкти лізингу за договором лізингу;

- постачальник/продавець лізингового майна – суб'єкт підприємницької діяльності, який виготовляє майно (машини, устаткування тощо) та/або продає власне майно, що є об'єктом лізингу [13].

Згідно з Конвенцією про міжнародний фінансовий лізинг УНІДРУА, лізинг є операцією, за якою одна сторона (орендодавець):

- а) укладає на умовах іншої сторони (орендаря) договір (контракт на поставку) з третьою стороною (постачальником), відповідно до якого орендодавець закуповує обладнання або засоби виробництва на умовах, затверджених лізингоодержувачем;

- б) укладає контракт (договір оренди, лізингова угода) з лізингоодержувачем, надаючи лізингоодержувачеві право користування обладнанням за умови виплати орендної плати [8].

У Цивільному кодексі України лізинг трактують як окремий вид договірних зобов'язальних відносин, якими опосередковуються відносини щодо передачі майна у тимчасове користування. У статті 58 Цивільного кодексу України лізинг визначено як один із видів договору найму (оренди), за яким наймодавець передає або зобов'язується передати наймачеві майно у користування за плату на певний строк (ч. 1 ст. 759) [15].

У Господарському кодексі України у статті 292 лізинг трактують як господарську діяльність, спрямовану на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування іншій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [3].

З позиції Внукової Н. та Успенко В. лізинг є видом підприємницької діяльності, спрямованої на інвестування тимчасово вільних або залучених фінансових коштів, коли за договором одна особа зобов'язується придбати у власність обумовлене договором майно у певного продавця і надати це майно іншій особі за плату в тимчасове користування [2].

На думку Дідьківського М. за економічною природою лізинг схожий з кредитними відносинами та інвестиціями. Такі принципи кредитних відносин, як строковість, поверненість, платність, притаманні і лізингу. За лізингу власник майна передає його на певний строк у тимчасове користування і в обумовлений строк повертає його назад, а за послугу отримує комісійні. Тільки учасники оперують не грошовими коштами, а майном (основним

капіталом), тому лізинг класифікують як товарний кредит в основні фонди, а за формою він схожий на інвестиційне фінансування [6, с. 123].

В роботі закордонних вчених, зокрема Мексона Р. Дж., лізинг – це комплекс майнових та економічних відносин, що виникають у зв'язку з придбанням у власність майна і наступним передаванням його у тимчасове користування та володіння за певну плату [17, с. 105].

У роботі також закордонних вчених Ван Хорна Дж. К., Ваховича Дж. лізинг визначається як договір, відповідно з яким одна сторона, лізингодавець (власник) майна, погоджується надати право на використання цього майна іншій стороні, лізингоотримувачу, отримуючи за це періодичні лізингові платежі [18].

За визначенням Луців Б. лізинг являє собою складну торговельно-фінансово-посередницьку операцію, одну з форм оренди машин і обладнання, один з способів фінансування інвестицій і активізації збуту, що будується на збереженні права власності на товари за орендодавцем [9].

На думку Грищенко О., лізинг – це фінансова операція, у процесі якої формується комплекс майнових і економічних відносин, що виникають у зв'язку з придбанням у власність майна і подальшою здачею його в тимчасове користування за певну плату [4].

У монографії Холодного Г. лізинг розглядається як новий вид фінансування, відмінний від інвестиційної діяльності, спрямований на відновлення виробничого апарату, заміну фізично зношених і морально застарілих основних фондів, упровадження прогресивних технологій у процес виробництва [14, с. 76].

В навчальному посібнику Бестужевої С. лізинг розглядається як один із видів допоміжних операцій з надання орендних послуг, але на відміну від оренди може включати кредитні та експортно-імпортні операції [1, с. 73].

Вітчизняний науковець Зубков С. пропонує розглядати лізинг крізь призму відносин, які складаються між продавцем, лізингодавцем і лізингоодержувачем у лізинговому процесі [7].

У роботі правового спрямування Малишко В. зазначено, що Закон України «Про фінансовий лізинг» фактично побудовано виключно на цивільно-правовій основі, його предметом є регулювання в першу чергу саме договірних відносин. Між тим існує необхідність у врегулюванні лізингової діяльності як різновиду господарської, зокрема як різновид інвестиційної діяльності, що здійснюється суб'єктами ринку фінансових послуг [10, с. 122]. З урахуванням сучасних тенденцій розвитку світового фінансового ринку науковці Яценко М., Максименко Ю. розглядають лізинг як альтернативну форму кредитування зовнішньоекономічної діяльності підприємства [16, с. 122].

У статті Охрименко І. лізинг трактується як комплекс майнових відносин, що оснований на кредитно-інвестиційній операції і складаються з купівлі майна і подальшої передачі його у довгострокову оренду [12, с. 114].

Виходячи з наведених трактувань лізингу пропонуємо проаналізувати ці підходи та навести результати у табл. 1.

Як видно з наведених результатів аналізу теоретичних підходів до визначення сутності лізингу, можна сказати, що у наукових колах немає єдиного підходу до його трактування. Крім того, практично усі наведені трактування не орієнтуються на терміни надання предметів у лізинг. А щодо форм фінансування, то лізинг переважно порівнюють з кредитуванням та розглядають як інвестування тимчасово вільних власних чи залучених з різних джерел коштів.

Тому авторами надається власне трактування поняття лізингу як різновиду економічної операції між суб'єктами господарювання з метою оновлення або модернізації виробництва шляхом укладання договору з надання в довгострокову чи короткострокову оренду основних виробничих засобів за визначену винагороду (лізинговий платіж). Відповідно міжнародний лізинг має трансграничну природу і передбачає наявність суб'єктів різної національної належності. Для організації лізингових операцій у сфері міжнародного бізнесу особливе значення має чітке визначення об'єкту, суб'єктів лізингу та його видів. Як об'єкт лізингу розглядають нерухоме і рухоме майно, призначене для використання в якості основних засобів, не заборонене законом до вільного обігу на ринку і щодо якого немає обмежень про передання його в лізинг. До основних засобів, які можуть надаватися у лізинг, відносять будинки, споруди, машини й устаткування, обладнання, інструменти, виробничий інвентар та інше майно тривалого використання. Як суб'єкти лізингових операцій виступають компанії-виробники основних виробничих засобів, лізингові компанії-лізингодавці, компанії-лізингоодержувачі, а також фінансові компанії, страхові компанії, банківські установи тощо. На думку авторів, міжнародний лізинг є унікальним комплексом майнових відносин, який вирізняється гнучкістю та легкою адаптацією до конкретних умов закордонних ринків.

Особливе місце в сукупності лізингових операцій займають міжнародні лізингові операції, які відкривають широкі можливості для національного лізингоодержувача отримати в користування сучасну високопродуктивну техніку з будь-якої країни й досягти завдяки цьому конкурентних переваг на ринку. Відповідно країна-лізингоодержувач заощаджує час і фінансові ресурси, які б знадобилися для розроблення та впровадження такої техніки. Крім того, товаровиробники-лізингоодер-

Аналіз теоретичних підходів до визначення сутності лізингу

Наукове джерело	Лізинг – це	Ключове слово	Критерії аналізу			
			врахування терміну	врахування правової природи лізингу	форма фінансування	врахування лізингових платежів
Закон України «Про фінансовий лізинг» [13]	господарська діяльність, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною у виключне користування другій стороні майна за умови сплати періодичних лізингових платежів	господарська діяльність	-	+	-	+
Господарський Кодекс України [3]	господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів	господарська діяльність	-	-	+	-
Цивільний Кодекс України [15]	окремий вид договірних зобов'язальних відносин, якими опосередковуються відносини щодо передачі майна у тимчасове користування	вид договірних відносин	+	+	-	-
Ван Хорн Дж. К., Вахович Дж. [18]	договір, відповідно з яким одна сторона майна, погоджується надати право на використання цього майна іншій стороні, лізинго-отримувачу, отримуючи за це періодичні лізингові платежі	договір	-	+	-	+
Внукова Н., Успенко В. [2]	вид підприємницької діяльності, спрямованої на інвестування тимчасово вільних або залучених фінансових коштів	вид підприємницької діяльності	+	-	+	-
Мексон Р. Дж. [17]	комплекс майнових та економічних відносин, що виникають у зв'язку з придбанням у власність майна і наступного передання його у тимчасове користування та володіння за певну плату	комплекс майнових та економічних відносин	+	-	+	+
Дідьківський М. [6]	товарний кредит в основні фонди, а за формою він схожий на інвестиційне фінансування	товарний кредит	-	-	+	-
Бестужева С. [1]	один із видів допоміжних операцій з надання орендних послуг, але на відміну від оренди може включати кредитні та експортно-імпортні операції.	вид допоміжних операцій	-	+	-	-
Малишко В. [10]	різновид інвестиційної діяльності, що здійснюється суб'єктами ринку фінансових послуг	різновид інвестиційної діяльності	-	-	+	-
Луців Б. [9]	складна торговельно-фінансово-посередницька операція, одна з форм оренди машин і обладнання, один з способів фінансування інвестицій і активізації збуту, що будується на збереженні права власності на товари за орендодавцем	торговельно-фінансово-посередницька операція	-	+	+	-
Охрименко І. [12]	комплекс майнових відносин, що основані на кредитно інвестиційній операції і складаються з купівлі майна і подальшої передачі його у довгострокову оренду	комплекс майнових відносин	-	+	+	-
Холодний Г. [14]	новий вид фінансування, відмінний вид інвестиційної діяльності, спрямований на відновлення виробничого апарату, заміни фізично зношених і морально застарілих основних фондів, упровадження прогресивних технологій у процес виробництва	вид фінансування	-	-	+	-
Яценко М., Максименко Ю. [16]	альтернативна форма кредитування зовнішньо-економічної діяльності підприємства	альтернативна форма	-	-	+	-

Джерело: розроблено авторами на основі [1; 2; 3; 6; 9; 10; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18]

жувачі мають можливість скористатися світовими досягненнями науково-технічного прогресу, навіть якщо в них відсутня в достатній кількості іноземна валюта. У договорі лізингу може бути передбачена компенсаційна виплата лізингових платежів продукцією, що виробляється на лізинговому майні чи за його допомогою.

І на сьогодні лізинг є ефективним фінансовим інструментом інвестування розвитку економіки. Прикладом цього може слугувати той факт, що за допомогою лізингу у Європі фінансується в середньому 2530% всіх інвестицій. Крім того, це один із найпоширеніших у світовій практиці методів фінансування технічного оснащення та оновлення виробництва, який має давні традиції. У країнах із розвинутою ринковою економікою лізинг становить майже третину інвестицій в основні засоби, а в решті країн із високими показниками зростання – від 10 до 15% (в Україні – лише 1,5%). У таких країнах Східної Європи, як Естонія, Чеська Республіка, Угорщина, Польща співвідношення річного обсягу ринку лізингу та ВВП коливається від 2 до 5% (в Україні – всього 0,3%).

За регіональною структурою світовий ринок лізингу є диверсифікованим (рис. 1).

Так, за наведеною на рисунку 1 структурою найбільш розвиненим регіональним ринком лізингу є ринок Північної Америки, на якому беззаперечним лідером є США. У США лізинг є основним інвестиційним інструментом, частка якого в інвестуванні в обладнання протягом багатьох років складає більше 30%. Ринок лізингу США характеризується великою кількістю спільних підприємств, альянсів та інвестиційних фондів. Експерти виділяють 6 стадій розвитку лізингу: оренда, простий фінансовий лізинг, комплексний фінансовий лізинг, пакетування послуг (операційний лізинг), нові лізингові продукти та зрілість [11].

Частка європейського ринку складає 31% і частка азіатського – 30%. Через лізинг у Європі фінансується в середньому 25–30% усіх інвестицій. У країнах Європи співвідношення річного обсягу ринку лізингу та ВВП становить від 2 до 5%. Основними споживачами лізингових послуг в цих країнах є два сектори, на які приходить приблизно 80% таких послуг: сектор приватних послуг, а також промисловість і будівництво. Однією з головних причин стрімкого та успішного розвитку лізингового ринку в провідних країнах світу є сприятлива державна політика у сфері регулювання лізингових операцій, зокрема фінансового та податкового законодавства.

На думку авторів, успішному розвитку лізингових відносин в розвинених країнах сприяли наступні чинники. По-перше, практично у всіх країнах більшість лізингових компаній об'єдналися в національні асоціації, які здійснюють координацію їхньої діяльності. По-друге, розвитку лізингу в провідних країнах світу сприяло державне регулювання. У країнах, де лізинг виступає в ролі специфічної функції банків (Франція, Італія), державні органи здійснюють жорстке регулювання та контроль за банківською діяльністю та лізингом, застосовують спеціальні вимоги до лізингового механізму. На противагу їм у США, Великобританії та Німеччині лізингова діяльність практично не обмежується і не регулюється державою.

Що стосується ринку лізингу в Україні, то можна констатувати достатньо низький рівень його розвитку як через недосконалість законодавчого забезпечення, в якому акцентується увага виключно на фінансовому лізингу, так і через відсутність механізмів державної підтримки розвитку лізингових відносин. Так, у 2021 році в Україні зареєстровано 137 лізингових компаній, в той час як у 2020 році кількість зареєстрованих лізингових компаній

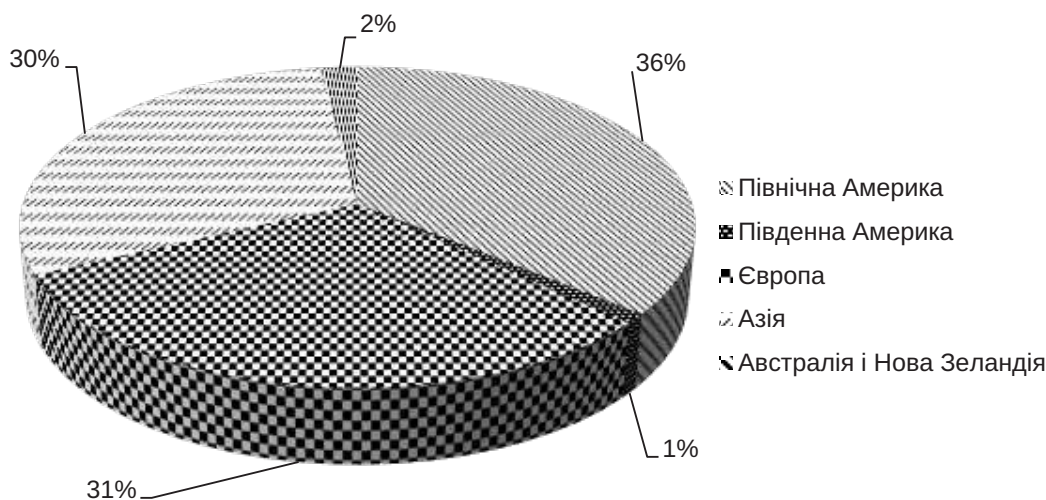

Рис. 1. Регіональна структура світового ринку лізингу

Джерело: [11]

складала 146, у 2019 році – 157, у 2018 році – 167, у 2017 році – 183. Кількість діючих на основі ліцензії на здійснення фінансового лізингу компаній складала у 2021 році 104, у 2020 році – 106, у 2019 році – 113, у 2018 році – 116 (рис. 2) [11].

Виходячи з наведеної на рисунку 2 динаміки кількості діючих та зареєстрованих лізингових установ в Україні з кожним роком їхня кількість зменшується.

Галузева структура ринку лізингу України у 2021 році дає уявлення на пріоритети його розвитку і наведена на рис. 3. У цілому місткість українського ринку лізингу складає 47792,8 млн. грн.

Згідно з наведеною на рисунку 3 структурою, найбільшу частку на українському ринку лізингу складають договори у галузі сільського господарства (27,1%), сфери послуг (12,4%) та транспорту (11,6%).

Частка таких галузей як будівництво, добувна промисловість, металургія, харчова та переробна промисловість є незначною – 5,7%, 1,4%, 1,3%, 2,3% та 2,2% відповідно [11].

В якості особливостей сучасного розвитку ринку лізингу в Україні автори виокремлюють наступні:

1) правове регулювання стосується тільки фінансового лізингу;

2) близько 99,4% усіх послуг фінансового лізингу надавалося юридичними особами-суб'єктами господарювання, які не є фінансовими установами;

3) значне зменшення кількості та вартості діючих лізингових угод;

4) основними об'єктами фінансового лізингу за чинними договорами були такі: транспортні засоби – 70% від загальної суми договорів, техніка, машини та устаткування для сільського господарства – 27%, будівельне обладнання та техніка – 3%;

5) переважання частки лізингових угод терміном 2–5 років;

6) більшість лізингових угод передбачає авансовий платіж, середня величина якого становить 20% від вартості предмета лізингу;

7) відсоткова ставка по лізингу вища за банківський кредит, до того ж вимагається додаткове забезпечення, крім самого предмета лізингу.

Таким чином, український ринок лізингових послуг хоч і не значними темпами, але зростає. Найбільш затребуваними видами устаткування, що в Україні надаються в лізинг є транспортні засоби та сільськогосподарське обладнання. Через те, що українські лізингодавці не в змозі задовольнити весь сукупний попит на орендоване обладнання в національній економіці, вітчизняні суб'єкти господарювання вдаються до послуг міжнародного лізингу. Але операції з міжнародного лізингу є незначними. Експорт лізингових послуг ще менший, ніж імпорт. Тому актуальним є питання ефективної організації лізингових операцій українських підприємств з іноземними контрагентами.

Не викликає сумнівів теза про те, що лізинг є одним із методів інвестування в основні засоби і чим інтенсивніше здійснюється інвестування, тим швидше проходить відтворювальний процес та активніше відбувається оновлення виробництва. Для більш ефективного та швидкого покращення інвестиційного середовища в країні необхідною є розробка стратегії, яка б включала конкретні цілі та завдання з визначеним строком їх виконання. В Україні, на жаль, такого плану не існує, а лише описані пріоритетні напрями інвестиційної політики держави. Стратегія інвестиційної діяльності України, складовою частиною якої є розвиток ринку лізингових послуг, точно окреслила б напрям дій та скорегувала б державну політику у цій сфері

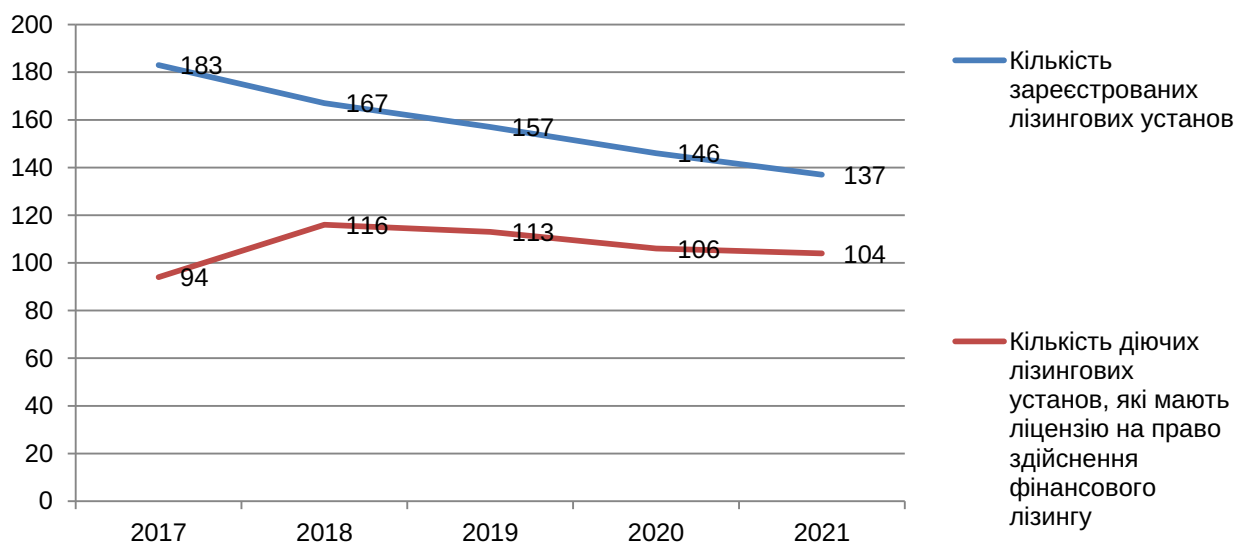

Рис. 2. Динаміка кількості зареєстрованих та діючих лізингових установ в Україні у 2017–2021 рр.

Джерело: [11]

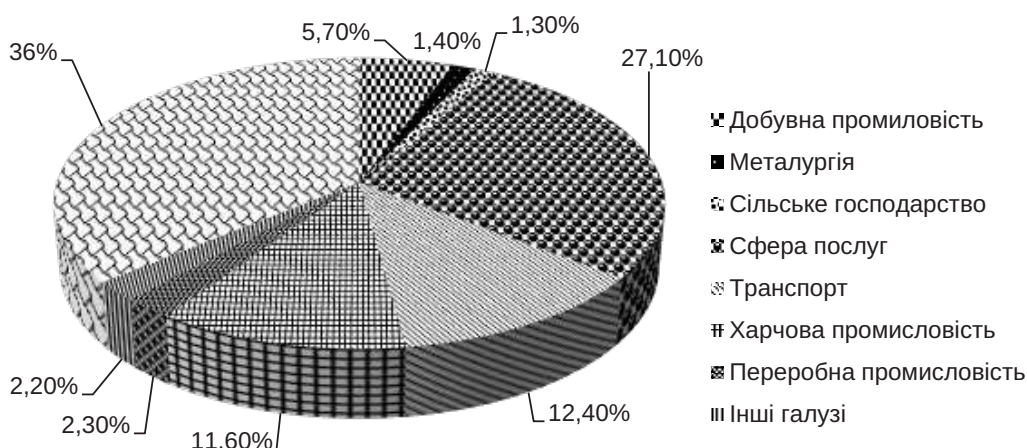

Рис. 3. Галузева структура ринку лізингу в Україні

Джерело: [11]

відповідно до конкретно поставлених завдань. Слід зазначити, що лізинг може бути дієвим способом переоснащення стратегічно важливих галузей української економіки. Розвинені країни вже давно перейшли на шлях розвитку високотехнологічного виробництва. Продукти таких галузей користуються великим попитом. В Україні такого не спостерігається. Через це для України є необхідним переоснащення виробничих засобів та вдосконалення технологій виробництва шляхом залучення інвестицій у інноваційні галузі та науку. Ще однією стратегічною галуззю є сільське господарство. Тому перш за все необхідно акцентувати увагу на створенні умов для ефективної організації міжнародних лізингових операцій на мікрорівні – на рівні підприємства. З цією метою авторами розроблений та запропонований механізм організації лізингових операцій у зовнішньоекономічній діяльності підприємства, яка наведена на рис. 4.

Запропонований механізм дозволяє удосконалити існуюче методичне забезпечення та має практико орієнтовану спрямованість на діяльність українських підприємств на цільових зовнішніх ринках.

Основною метою організації лізингових операцій є підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Проведене аналітичне дослідження рекомендовано здійснювати у розрізі дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування підприємства з метою виявлення конкурентних переваг та проблем у розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Встановлено, що однією з причин низької конкурентоспроможності підприємства на зовнішньому ринку є застарілі основні виробничі засоби. Тому в якості основних рекомендацій щодо підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств пропонуються рекомендації з технічного

розвитку, які передбачають оновлення основних видів обладнання шляхом їх модернізації або придбання нових.

В умовах обмеженості фінансових можливостей та значної кількості пропозицій виробників з багатьох країн, доцільно обґрунтувати вибір постачальника за технічними та економічними характеристиками обладнання. Вибір технічних параметрів залежатиме від технічних характеристик основних виробничих засобів, які одержуватимуться у лізинг. Як економічні параметри пропонуємо виокремлювати такі: ціна, мінімальний обсяг постачання, термін постачання, фінансові умови (валюта платежу, форма розрахунку), післяпродажне обслуговування.

Наступним етапом є розгляд альтернативних варіантів придбання основних виробничих засобів: за рахунок кредиту та лізинг. Придбати обладнання можна також і за рахунок власних коштів, у цьому випадку воно стає власністю підприємства, але необхідно буде сплатити 100 % вартості обладнання з чистого прибутку підприємства, що є досить дорого.

Аналіз двох альтернативних способів придбання основних виробничих засобів пропонується проводити з позицій ефективності та аналізу переваг.

Узагальнюючі переваги і недоліки фінансового лізингу та кредиту пропонуємо у табл. 2 провести їх порівняльний аналіз за такими критеріями як термін, необхідність застави, умови угоди, можливість залучення коштів при відкритті нового бізнесу, додаткові можливості для розвитку бізнесу, з метою обґрунтування доцільності вибору однієї з цих форм фінансування.

З економічної точки зору лізинг можна розглядати і як форму кредитування комерційними посередниками підприємств-споживачів. Така форма товарного кредитування багато в чому відрізняється від банківського кредитування. При банків-

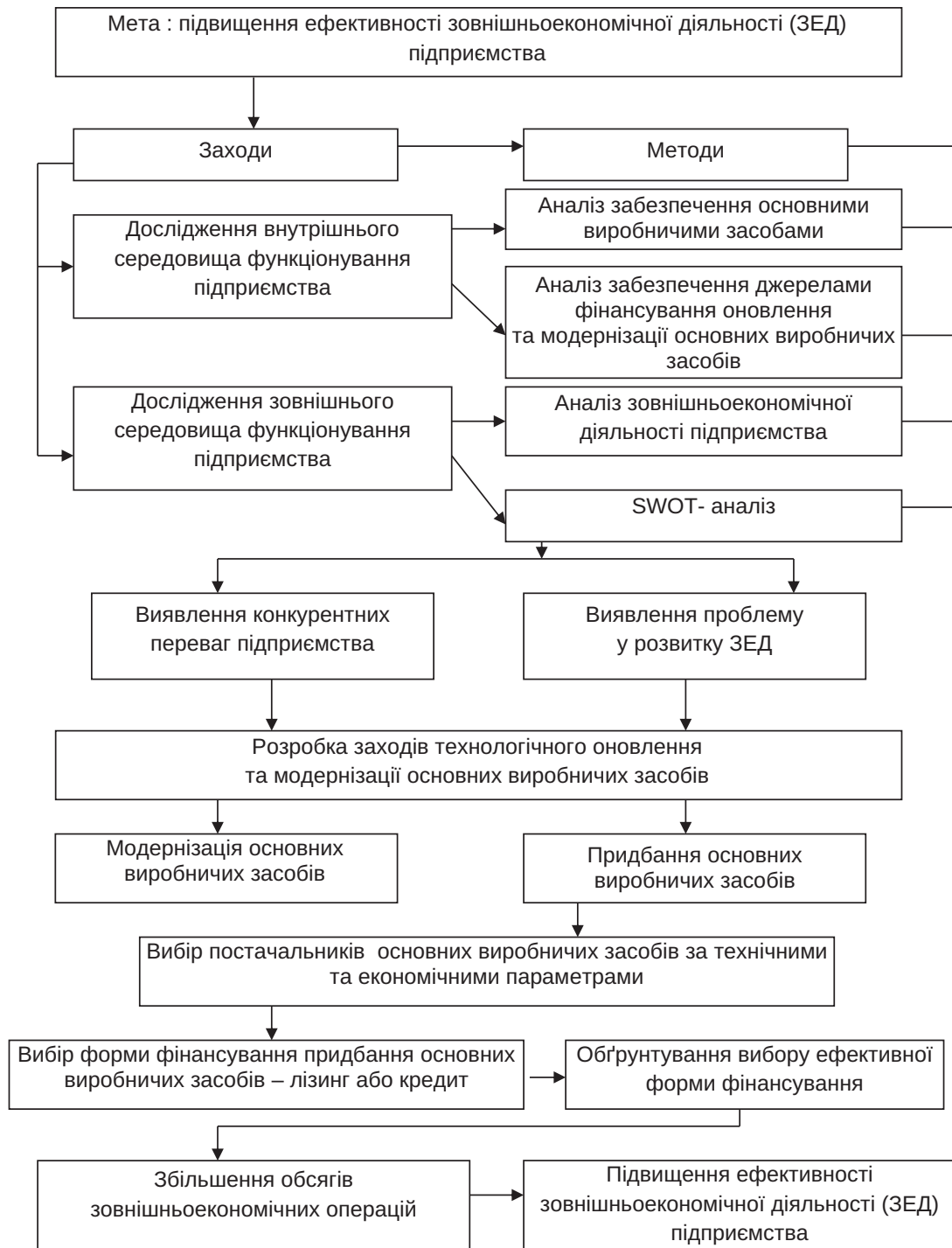

Рис. 4. Механізм організації лізингових операцій у зовнішньоекономічній діяльності підприємства

Джерело: розроблено авторами

ському кредитуванні отримувач кредиту повинен вносити в установлені договором терміни платежі за користування коштами і повертати суму боргу. При цьому банк з метою гарантії повернення коштів позичальником, як і при здійсненні лізингової операції, залишає за собою право власності на об'єкт, який кредитується і є заставою. Як правило, банк під заставу вимагає двократну

заставу суму кредиту. Тому фінансовий лізинг має суттєві переваги перед звичайним банківським кредитуванням.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, можна сказати, що лізинг – це самостійна, особлива форма посередницької господарсько-підприємницької діяльності, яка спрямована на одержання прибутків. За своєю суттю, лізинг – це

Порівняння умов фінансового лізингу і банківського кредиту

№ п/п	Банківський кредит	Фінансовий лізинг
1.	Необхідність застави в розмірі 200% суми кредиту	Необхідність застави в розмірі 130% суми кредиту
2.	Термін кредиту встановлюється на термін 12-15 місяців	Термін угоди фінансового лізингу становить 2, 3, 5, 10, 20 і більше років
3.	Отримання позики та фінансування активів відбувається поетапно і потребує багато часу	Укладення угоди фінансового лізингу та фінансування активів відбувається одночасно
4.	Новоствореним суб'єктам практично не можливо взяти кредит у банку	Лізинг дає можливість новоствореному суб'єкту розпочати господарську діяльність, отримавши активи
5.	Позичальник як правило не має можливості отримувати прибутки у перший рік кредитної угоди	Лізингодержувач може отримати прибутки вже в перший рік використання майна
6.	Неможливість одержання прибутку після терміну дії кредитної угоди	Створює умови одержання прибутку після терміну дії лізингової угоди

Джерело: узагальнено авторами

комплексна тристороння операція: оренда, кредитування й інвестування, що дає можливість керівництву підприємства гнучко обирати найбільш вигідну форму фінансування зовнішньоекономічної діяльності. Розроблені рекомендації з удосконалення методичного забезпечення організації міжнародних лізингових операцій сприятимуть оптимальному прийняттю рішень щодо оновлення або модернізації виробництва, що у кінцевому випадку сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємств на зовнішніх ринках.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бестужева С. В. (2016) Міжнародна економічна діяльність України : навчальний посібник. Харків : Вид. ХНЕУ, 264 с.
2. Внукова Н. М., Успенко В. І. (2005) Фінанси: вступ до фаху: навчальний посібник. Харків : Бурун і К, 352 с.
3. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2023).
4. Грищенко О. Фінансовий лізинг: історія, сучасність та перспективи розвитку. *Юридичний журнал*, 2006. № 3. С. 32–41. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/322/1/37.pdf> (дата звернення: 22.04.2023).
5. Губарева І., Бабенко В. Міжнародні розрахунки і валютні операції: концепт лекцій. Харків: видавництво ХНЕУ, 2009. 128 с.
6. Дідківський М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навчальний посібник. Київ : Знання, 2013. 462 с.
7. Зубков С. О. Комплексний підхід до визначення сутності лізингу. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2004. Вип. 197. Т. 2. С. 311–318.
8. Конвенція про міжнародний фінансовий лізинг УНІДРУА. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2023).

9. Луців Б. Л. Сучасні аспекти лізингової діяльності банківських установ в Україні. *Вісник УБС НБУ*. 2012. № 1 (13). С. 189–192.

10. Малишко В. М. Правова природ лізингу. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2015. № 1. С. 121–124.

11. Офіційний сайт Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців». URL: <http://www.uul.com.ua> (дата звернення: 22.04.2023).

12. Охрименко І.Б. Основні підходи до визначення сутності лізингу. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Foa/2008_12/12_14.pdf (дата звернення: 20.04.2023).

13. Про фінансовий лізинг: Закон України від 16.12.1997 № 723/97-ВР. URL: http://zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 20.04.2023).

14. Холодний Г. О. Лізинг в інвестиційному механізмі інноваційного розвитку підприємств: монографія. Харків : ХНЕУ, 2007. 196 с.

15. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2023).

16. Яценко М.С., Максименко Ю.С. Альтернативні форми фінансування зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 886–893.

17. Maksson R.J. Money in International Exchange. N.-Y.: Oxford Univerasity Press, 2009. 387 p.

18. Van Horne James C., J Wachowicz ohn Martin. *Fundamentals of Financial Management*. Pearson Education, 2008. 719 p.

REFERENCES:

1. Bestuzheva S. V. (2016) Mizhnarodna ekonomichna diialnist Ukrainy: navchalnyi posibnyk [International economic activity of Ukraine: study guide]. Kharkiv: Vyd. KhNEU, 264 p. (in Ukrainian)
2. Vnukova N. M., Uspalenko V. I. (2005) Finansy: vstup do fakhu: navchalnyi posibnyk [Finance: introduction to the profession: study guide]. Kharkiv : Burun i K, 352 p. (in Ukrainian)

3. Hospodarskyi kodeks Ukrainy N 436-IV vid 16.01.2003 [Господарський кодекс України]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (accessed 22.04.2023).
4. Hryshchenko O. Finansovy lizynh: istoriia, suchasnist ta perspektyvy rozvytku [Financial leasing: history, modernity and development prospects]. *Yurydychnyi zhurnal*, no. 3. pp. 32–41. Available at: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2192> (accessed 22.04.2023).
5. Hubarieva I., Babenko V. (2009) Mizhnarodni rozrakhunky i valiutni operatsii: konspekt lektsii [International settlements and currency operations: lecture notes]. Kharkiv: vydavnytstvo KhNEU, 128 p. (in Ukrainian)
6. Didkivskyi M. (2013) Zovnishnoekonomichna diialnist pidpriemstva: navchalnyi posibnyk [Foreign economic activity of the enterprise: study guide]. Kyiv: Znannia, 462 p. (in Ukrainian)
7. Zubkov S. O. (2004) Kompleksnyi pidkhid do vyznachennia sutnosti lizynhu [A comprehensive approach to determining the essence of leasing]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. 197, tom 2, pp. 311–318. (in Ukrainian)
8. Konventsia pro mizhnarodnyi finansovy lizynh UNIDRUA [UNIDRUA Convention on International Financial Leasing]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (accessed 20.04.2023).
9. Lutsiv B. L. (2012) Suchasni aspekty lizynhovoï diialnosti bankivskykh ustanov v Ukraini [Modern aspects of leasing activities of banking institutions in Ukraine]. *Visnyk UBS NBU*, vol. 1 (13), pp. 189–192. (in Ukrainian)
10. Malyshko V. M. (2015) Pravova pryrod lizynhu [Legal nature of leasing]. *Yurydychnyi visnyk. Povitriane i kosmichne pravo*, no. 1, pp. 121–124. (in Ukrainian)
11. Ofitsiyni sait Asotsiatsii «Ukrainske obiednannia lizynhodavtsiv» [Official website of the Association «Ukrainian Association of Lessors»]. Available at: <http://www.uul.com.ua> (accessed 22.04.2023) (in Ukrainian)
12. Okhrymenko I. B. Osnovni pidkhody do vyznachennia sutnosti lizynhu [Basic approaches to determining the essence of leasing]. Available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Foa/2008_12/12_14.pdf (accessed 22.04.2023). (in Ukrainian)
13. Pro finansovy lizynh: Zakon Ukrainy vid 16.12.1997 723/97-VR [On financial leasing: Law of Ukraine]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (accessed 20.04.2023).
14. Kholodnyi H. O. (2007) Lizynh v investytsiinomu mekhanizmi innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv: monohrafiia [Leasing in the investment mechanism of innovative development of enterprises: monograph]. Kharkiv: KhNEU, 196 p. (in Ukrainian)
15. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/> (accessed 22.04.2023) (in Ukrainian)
16. Yatsenko M. S., Maksymenko Yu. S. (2018) Alternatyvni formy finansuvannia zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva [Alternative forms of financing the foreign economic activity of the enterprise]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 22, pp. 886–893. (in Ukrainian)
17. Maksson R. J. (2009) Money in International Exchange. N.-Y.: Oxford Univerasity Rress, 387 p.
18. Van Horne James C., J Wachowicz ohn Martin (2008) Fundamentals of Financial Management. Pearson Education, 719 p.